

Zvláštní příloha (6)

4.6.1949.

DR. EDUARD BENEŠ

15/I.

SVĚTEM OBCHÁZÍ STÍN MUŽE A HLEDÁ SPRÁVEDLNOSTFERDINAND PEROUTKA(Dr. Eduard Beneš resignoval dno 7.6.1948. Tento článek smí být
přetištěn nejdříve v neděli dne 5.6.1949. -FCI-)

Když dr. Eduard Beneš, poslední prezident svobodné československé republiky, zemřel, pocítil svět, že tu skončil svou životní dráhu muž, který se podobá dramatikovi, jenž napsal dva znamenité akty hry a k nim připojil velmi slabý akt závěrečný. Eduard Beneš vedl svůj národ s pevnou odhodlaností dvěma světovými krisemi, r.1914 i 1939. Když však národ upadl do krise třetí, když místo německým uchvatitelům bylo třeba čelit uchvatitelům komunistickým, tu tento muž jakoby byl vyšel ze své formy. Co se dělo v jeho srdci, je jiná věc. Jestliže na prahu nebes budeme souzeni podle svých citů, není pochyby, že je nevinný. Nebot demokratická víra ani na okamžik nevyhasla v jeho srdci ani se nezakalila v jeho mozku. Jestliže však budeme souzeni podle svých činů, pak stejně není pochyby, že Eduard Beneš potvrdil komunistický uchvatitelský akt v únoru 1948. Neučinil před světem nic, aby odhalil jeho násilnost. Fungoval po nějakou dobu jako ssací papír na ortelech, které vydávali noví diktátoři. Dovolil násilníkům, aby se dovolávali jeho demokratické autority.

Abychom pochopili, musíme se vrátit do minulosti. Když r.1919 se dr. Beneš jako zahraniční ministr vrátil z pařížské mírové konference, byl pln lásky, úcty a vděčnosti k západním demokraciím, které vybojovaly a vytvořily Československo vedle jiných malých samostatných států ve střední Evropě. Pro něho všechna světla byla na západě, žádná na východě. Na Rusko se díval jako na neblahé místo chaosu, diktatury, pudové politiky a jiných mu protivných věcí. Jak se na jeho spořádanou mysl slušelo, sympatizoval celkem s ideou, aby toto zřídlo zmatku a nákazy bylo odděleno od ostatní Evropy nějakým sanitním kordonem. Všechno dobré, všechnu bezpečnost hledal na západě. Pevně věřil, že státy žijí a trvají tím, čím vznikly; při každé příležitosti hlásal svým krajanům, že uzlá spolupráce s Anglií a Francií je podmínka, bez které Československo nemůže existovat. Nemusil je namahavě přesvědčovat, nebot přichylnost k západní kultuře byla právě tak v jejich krvi jako v jeho. Československý národ se cítil bezpečný v spolupráci se západními mocnostmi a nedovedl si představit nic lepšího na světě než být jejich přítelem.

Tato koncepce byla celých dvacet let v československé zahraniční politice bez konkurence. Byla by trvala dále, kdyby osudu nebylo napadlo ji vyzkoušet. Události kolem Mnichova jsou dostatečně známy a rozebrány. Československo bylo při nich hlavní postavou. Na této konferenci, na níž se sešli dva demokratičtí ministři předsedové s dvěma diktátory, bylo Československo rozděleno, Hitler dostal svůj podíl, po kterém tak mohutně křičel, Polsko a Maďarsko si vzaly, co chtěly. Československá delegace ani nebyla připuštěna k jednání. Když konečně byla zavolána dovnitř, aby vyslechla hotový již ortel, snažila se pohlédnout do tváře Mr. Chamberlaina. Avšak, jak jeden z členů delegace pak referoval své vládě, "Mr. Chamberlain yawned without ceasing and with no show of embarrassment".

Ptejme se, jak tato událost působila na mysl Eduarda Beneše. Je jasnou povinností státníka malého národa, aby svůj stát postavil na stranu silného a spolehlivého spojence. Dr. Beneš se o to pokusil - s nezdarem. Po Mnichově jeho celoživotní koncepce ležela před ním v troskách. Československý národ a jeho prezident měli všechny důvody, aby se pokládali za pošetilce pro svou zatvrzelou víru v Západ. Připadali si do té chvíle jako přirození členové velké západní rodiny a byli ujišťováni, že tomu tak je. Najednou, bez vysvětlení, bez varovných znamení, s doprovodem zívání Mr. Chamberlaina a s jeho ujištěním, že "jde o národ, jehož jméno sotva známe", byli hozeni na smetiště novodobé historie. Československo mělo spojeneckou a obrannou smlouvu s Francií. Tato smlouva znamenitě

fungovala v klidných dobách. Avšak hned v první krizi bylo odhaleno, že Francie se dívá na tuto smlouvu jako na nezávazné seskupení slov, jehož se kdysi dopustil její neopatrný zahraniční ministr. To, co Čechoslováci pokládali za hradbu kolem sebe, nebylo, jak se ukázalo, více než kulisa, kterou převrhl první vítr. Objevilo se, že západní mocnosti mají jen slabou, jestliže vůbec jakou vůli v těch končinách, do nichž osud postavil československý národ.

Otázka je, zda vůbec bylo možno, aby tato událost nezanechala stopy v mysli odpovědného a zkrúšeného státníka. Ať cokoliv pro kohokoliv znamenal Mnichov, pro Eduarda Beneše musil znamenat tolik, že jeho koncepce spolupráce se západem selhala. Ale život, zejména život státu, nekončí pádem jedné iluze. Není vinou Eduarda Beneše, že hledal novou koncepci bezpečnosti pro svůj stát. Byl povinnen ji hledat. Pozoruhodné na této cestě do pekla je ta okolnost, že byla vroubena samými logickými myšlenkami. Spíše než o vině musíme mluvit o osudu, což je v tomto případě jen jiný název pro situaci. Ačkoliv jedna koncepce tak zřetelně selhala jak jen bylo možno, přece v dané situaci neexistovala žádná koncepce jiná, a dr. Beneš ji marně hledal. My nyní víme, že nebylo naděje. Ale jeho srdce i mozek musily hledat naději.

Byv odpuzen lhostejností Západu, snažil se posílit postavení svého státu dohodou s Východem a velmi usiloval přesvědčit sám sebe, že to nebude medvědí objeti. Jít se západem nebylo možno, jak se ukázalo v r. 1938. Jít s východem nebylo možno, jak se ukázalo v r. 1948. Jít se západem i východem zároveň rovněž není možno, poněvadž se rozdvojily a nemají žádné společné cesty. Snad vůbec není na světě žádná spolehlivá koncepce zahraniční politiky pro malý stát v době velkých uchvatitelů. Snad, dokud zůstanou zcela samostatnými, zůstanou také opuštěnými, a jejich cesta nutně bude vroubena omyly, nezdary, zklamáními, tragediemi.

Ačkoliv se mýlil v jiných věcech, v jedné věci se nemýlil. On pevněji než západní diplomati a vojáci byl přesvědčen o ruském vítězství v hitlerovské válce. On pravděpodobně předvídal lépe než oni, jak velkou roli bude hrát Rusko po válce ve střední Evropě. Poněvadž nikdy nepochyboval o tom, že Německo bude poraženo a poněvadž v síly Francie ztratil důvěru, kvapem viděl se blížit chvíli, kdy na evropské pevnině zůstane jediná velmoc: Rusko. Jeho celoživotním zvykem bylo dohodnout se s největší silou. Zajisté to bylo nepříjemno jeho západnické a demokratické mysli, ale považoval za nezbytno vyvodit důsledky ze situace. Dostí brzo začal projevovat notrpělivost, aby se dostal do Moskvy. Čekal, že brzo Rudá armáda vnikne na československé území, a cítil, že je na čase urovnat otázky mezi Československem a Ruskem, jak je nezbytno. Mezi demokracií a diktaturou, bude-li možno. Domníval se, že jeho návštěva v Moskvě nesmí být dlouho odkládána nemá-li tam cynickými pozorovateli považována za kousnutí do tvrdého a nechutného ovoce nutnosti, nýbrž má-li mít cenu jako součást dobrovolné koncepce. Jakmile - z toho vznikal jeho nepokoj - Rudá armáda stane na československém území, tehdy bude pozdě na jednání: tehdy Rusko pvládne již jen mocí a ničeho jiného než holé mocí dbát nebude.

Musíme mít na paměti onu zvláštní dobu r. 1943, kdy dr. Beneš přijel do Moskvy. Byla to doba, kdy, jak se říká, vlk se najedl v ajec, aby mu změkl hlas. Tehdy Rusové tak často říkali ano, jako po válce říkali ne. Byla to doba, kdy Rusko žádalo po západních spojencích válečný materiál, kdy je vyžývalo, aby vytvořili druhou frontu. K tomu bylo třeba, aby je přesvědčilo o svých dobrých úmyslech. Užilo k tomu také návštěvy Benešovy. Všechny budoucí záměry Ruska se objevily dychtivě naslouchajícímu hostu v běloskvoucí čistotě. Nemůže být ani řeči o tom, že by Sovětský Svaz kdykoli se chtěl vměšovat do vnitřních záležitostí svých sousedů. Rusko je příliš inteligentní, aby chtělo sovětisovat Československo nebo Polsko. Rusko se bude vyvíjet k humanismu a k demokracii, a po válce nebude velkého rozdílu mezi Západem a Východem.

Eduard Beneš uvěřil tím snáze, čím více toužil uvěřit. Dovedl si představit, jaké by bylo postavení jeho země vedle zvítězivšího, ale nekompromisně komunistického Ruska. Proto visel na rtech ruských vůdců, když činili náznaky, že poradili českým komunistům "to be reasonable". Kdyby měl být příliš přísně souzen za tuto důvěru, která vycházela z bázně a touhy, budiž řečeno, že v ní nebyl osamocen. V téže době v Anglii a v Americe počet knih, které dokazovaly, že Rusko se vyvíjí k demokracii a humanismu, byl deset k jedné k počtu těch knih, které dokazovaly, že Rusko se k demokracii a humanismu nevyvíjí. President Roosevelt se o Rusku nemýlil o nic méně než

president Beneš. A z téhož důvodu: toužil a obával se, věd, že vývoj Ruska k demokracii je poslední naděje, která světu zbývá. Že, jestliže tato naděje zklame, Německo sice bude poraženo, ale lidstvo bude mít mír bez míru. A jak dlouho vydrží mír bez míru, aby se nezměnil v katastrofu?

V únoru 1948 sřítla se klenba celé této iluze, která ovšem od r.1945 den ode dne slábla, definitivně na Benešovu hlavu. Objevilo se, co skeptikové předvíkali: že substance komunismu nemůže být rozředěna; že neměnnou vlastností komunismu je vměšovat se; že daleko toho, aby ruská filosofie se stala snášenlivou, i ruská biologie, hudba, malířství rychle přestávají být snášenlivými; že malému národu není možno žít vedle velkého komunistického Ruska a zachovat si samostatnost.

Dvakrát bylo prezidentu Benešovi dáno vychutnat ssedlinu z poháru života. Po obakráte proto, že representoval malý národ vedle velkého uchvátitele, který se již rozhodl ke skoku. Dvakráte nalezl kritiky, kteří mu vytýkali, že se chová nesprávně. R. 1938 mu vytýkali, že se choval k Hitlerovi nepovolně. R. 1948 mu vytýkali, že se choval ke komunistům povolně. V obou případech je možno namítnout, že i všechny ostatní způsoby byly vyzkoušeny - někým jiným - a také nevedly k cíli. Jednal-li Beneš vůči Hitlerovi nepovolně, byly jiné národy, které jednaly povolněji. Beneš odmítal uzavřít smlouvu s nacistickým Německem, ale Polsko ji uzavřelo hned 1934. Beneš nechtěl vyhlásit neutralitu, ale Belgie a Holandsko ji vyhlášovaly tak často, jak jen bylo možno. Beneš odmítal spolupráci s Hitlerem, ale Stojadinovičova Jugoslavie s ním dlouho spolupracovala. Všechny druhy politiky vůči nacistickému Německu byly vyzkoušeny. Byla československá, polská, belgická, holandská, jugoslávská, rumunská metoda. Konečný výsledek byl týž: Hitler vtrhl do všech těchto zemí.

R. 1943 Poláci zkoušeli vůči Rusku jiný způsob politiky než Dr. Beneš, který jel do Moskvy vyjednávat. Rumuni a Maďari měli také svůj způsob. A opět tyto různé způsoby měly stejný výsledek: všechny tyto země byly podrobony komunistickému režimu.

Zdá se, že chyba není v methodách, nýbrž v situaci. Patrně vůbec neexistuje úspěšný způsob, jímž by se mohl malý stát řídit před tváří velkého usurpátora, jestliže za sebou nemá pozadí kolektivní bezpečnosti. Snad vše, co v takové situaci podnikne, je chyba, povolnost či nepovolnost, černé či bílé. Mluvili jsme o problému Eduarda Beneše. Možná, že to nebyl vůbec žádný speciální problém. Snad to byl jen generální problém malého státu v nejisté a nebezpečné moderní situaci, kdy rozvoj techniky dal útočníkům takové možnosti, jaké ještě nikdy neměli.

Ferdinand Peroutka *

: : :

*Autor této úvahy je význačným publicistou. Napsal pětidílnou studii "Budování státu", v níž se jasně projevuje vliv jeho učitele, T.G. Masaryka. Je též autorem dvou úspěšných her: 1/ "Oblak a valčík" vystihuje ve dvanácti obrazech tragedii minulé války, jak ji viděl autor v prostředí koncentračního tábora, kde byl šest let. Byla již hrána třikrát od r.1948 v britském rozhlasu a měla být uvedena na scény v několika zemích, včetně Švýcarska, Polska a východní německé oblasti, abychom jmenovali aspon některé. Byla však odmítnuta po únorovém puči. Na př. švýcarský producent měl v Československu ještě jiné zájmy..... V Československu samém byla hrána více než stokrát na předních scénách. 2/ Jeho poslední hra, "Šťastlivec Sulla", bude brzo uvedena ve Stuttgartu.

Ferdinand Peroutka byl před i po válce šefredaktorem nejlepšího čs. týdeníku "Přítomnost" /"Dnešek"/ a nejoblíbenějšího čs. deníku "Lidových novin", přejmenovaných po válce na "Svobodné noviny". Název byl po puči opět změněn, patrně proto, že byla zničena svoboda v Peroutkově zemi a on sám byl již na počátku puče zbaven místa šefredaktora. Toto byl nepřímý i zásah proti prezidentu Benešovi, do jehož okruhu přátel Peroutka patřil.

Před několika týdny byl Peroutka na veřejné schůzi v Londýně dotázán: "Byla po válce v Československu skutečná svoboda tisku?" Odpověděl bez váhání: "Byla, ale bylo též málo těch, kteří se odvážili jí plně užívat". K tomu bychom dodali: on byl jedním z těch nemnohých - a stal se, pochopitelně, jedním z nejčelnějších odpůrců komunismu. /FCI - redakční/

FCI obdržela z ČSR fotografii hrobu presidenta Beneše v Sezimově Ústí /vhodnou k reprodukci/. Zájemcům můžeme opatřit kopie pohlednicového formátu za svéstojnou cenu 10 d /15 centů/ včetně poštovního. Reprodukční právo /ve prospěch tiskového fondu FCI/ 10 sh /2 š/ za jedno užití.

APOLOGY : Our next issue will again contain four pages of news. We have received new information from Czechoslovakia and a remarkable supply of news from the "INFORMATION SERVICE OF FREE CZ. JOURNALISTS IN GERMANY".

 Volume I/15 (Reg.No. 663422) Edited by Josef Josten London, 27.5.1949.

205.

NINTH CONGRESS OF THE COMMUNIST PARTY OF CZECHOSLOVAKIA

Prague is packed with Communist delegates from all over Europe. Special police units have been drafted to guarantee their security. The Congress provides the world with food for thought. Announcements on economic progress and a sea of red flags will hardly disguise the material poverty of the population. To mark the occasion, the Czechoslovak democratic underground has flooded the country with the following posters and letters:

"TO EVERY CITIZEN OF THE CZECHOSLOVAK REPUBLIC!"

Do you want a new war to engulf our fatherland? **CERTAINLY NOT!** Do you want a peoples democracy? **CERTAINLY YES!** - but not a poverty stricken one! Do you want work? **YES, but no exploitation!** Do you sympathise with the East? **YES, but also with the West!**

C I T I Z E N S !

The Communist Party is organising its congress for the end of May. Show to the gentlemen comrades and the entire world that the whole nation most energetically disagrees with THEIR DICTATORSHIP, that we want **NEW EXTRAORDINARY ELECTIONS**, free and secret, under the patronage of the UNITED NATIONS ORGANISATION. Each of you therefore send a letter on May 25th, properly stamped and addressed: **EMBASSY OF THE UNITED STATES OF NORTH AMERICA, PRAGUE III., TRZISTE.** In the letter write as follows:

"I disagree with the present Communist dictatorship in the Czechoslovak Republic and demand immediately new, free and secret elections under UN control." Letters posted on May 25th will be delivered latest on May 28th, that is the ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF DR EDUARD BENEŠ!
 Copy this poster at least ten times and send it to your friends. This is YOUR DUTY!
LONG LIVE FREEDOM AND DEMOCRACY!

(FCI)

206. ESCAPE OF LEADING COMMUNIST TRUSTEE

The arrival in Germany, as a refugee, of Dr PAVEL KOERBL, is a blow to the Communist regime in Czechoslovakia second only to the escape of Dr Arnošt HEIDRICH, the Secretary General of the Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs. Our Prague correspondent writes:

"The escape of the Chief of the legal section of the Praesidium of the Ministerial Council, who was considered a staunch Communist, is almost incredible. He was Gottwald's right hand man when he was Prime Minister, and has now been serving under Zápotocký. Enjoying full confidence, he even took the minutes at secret Cabinet meetings. (It has been confirmed in London that he was able to bring valuable secret documents and part of the secret archives with him. FCI note) His flat was found completely empty after he had left. His escape overshadows the recent resignation of Dr Skala. There are no longer any secrets in Czechoslovakia, since this man left. Dr Koerbl, it can now be revealed, was one of the leading spirits of the Cz. Freemasons and during the war was secretary to the Beneš State Council in London." (FCI, Prague)

207. SITUATION IN CZECHOSLOVAKIA CONFUSING

With the utmost effort the regime in Czechoslovakia is maintaining the impression that life is calm and normal. Reports tell of special police precautions, of large-scale sabotage of the administration, and escape from public duties. Governmental meetings are excited and controversial. It is reported that Loebel (the economic delegate to USA) suggested after his return: 1) devaluation of the Cz. crown 2) reorganisation of the Government 3) release of all political prisoners 4) new elections. Zápotocký and Slánský are opposing these suggestions. The possibility that President Gottwald should also hold the Prime Minister's office has been mentioned. Zorin is expected to appear on the scene, this time as intermediary between the two factions. Secret instructions to maintain order in all circumstances have been issued. (FCI/P.)

208. FERDINAND PEROUTKA, AUTHOR OF TO-DAYS SUPPLEMENT ON DR BENEŠ:

F.P. wrote five volumes of a book called: "The Making of a State". Has two successful works for the stage to his credit - "Claude and a Valse", a war tragedy in 12 scenes, enacted in three BBC programmes since February 1948, and "Sulla the Happy". Before and after the war P. edited best Cz. weekly "Dnešek" and daily "Lidové Noviny". He was purged in the February coup. (FCI)

ZORIN, TATO, TRZISTE, 27.5.1949